

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री सुशिला कार्की
माननीय न्यायाधीश श्री जगदीश शर्मा पौडेल
फैसला

०६९-CR-०९५७

मुद्दा:- लागु औषध हेरोइन।

पाल्साङ्ग लामाको नाती बुद्धराम लामाको छोरा नुवाकोट जिल्ला, गेर्खु गा.वि.स. वडा नं. २ घर भई काठमाण्डौ जिल्ला, काठमाण्डौ महानगरपालिका वडा नं. २९ सामाखुशी डेरामा बसी गरी हाल कारागार शाखा त्रिपुरेश्वरमा थुनामा रहेको शिवशंकर लामा १

पुनरावेदक
प्रतिवादी

विरुद्ध

प्र.ना.नि. होम विक्रम कार्कीको प्रतिवेदनले नेपाल सरकार १

प्रत्यर्थी
वादी

सुरु तहमा फैसला गर्ने:- मा.जि.न्या. श्री माधवप्रसाद पोखरेल
काठमाडौं जिल्ला अदालत

फैसला मिति:- २०६७।१२।९

पुनरावेदन तहमा फैसला गर्ने:- मा.न्या. श्री भरतप्रसाद अधिकारी
मा.न्या. श्री सत्यराज गुरुङ
पुनरावेदन अदालत पाटन

फैसला मिति:- २०६९।६।२३

पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६९।६।२ को फैसला उपर न्याय प्रशासन ऐन २०४८ को दफा ९(१) बमोजिम यसै अदालतको क्षेत्राधिकार भित्रको भई दायर हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य र ठहर यस प्रकार छ —

काठमाण्डौ जिल्ला, काठमाण्डौ महानगरपालिका वडा नं. २९ सामाखुसी स्थित रमेश श्रेष्ठको घरको तल्लो तलाको दक्षिण पूर्वको कोठामा शिवशंकर लामा र शिवकुमार लामा भाडामा बस्दै आएकोमा मिति २०६६।३।१८ गते उक्त कोठाको खानतलासी लिंगा टेबुल माथि राखेको सुन्तला रंगको झोलामा सेतो प्लाष्टिकमा प्याक गरी राखेको ६(छ) प्याकेट र अर्का प्लाष्टिक भित्र स-साना पोका पारी राखेको अवस्थामा लागू औषध खैरो हेरोईन फेला परेकोले सो बरामद गरी तौल गर्दा ७७ ग्राम रहेकोले सो झोलामा लागू औषध प्याक गर्न प्रयोग हुने प्लाष्टिकको थैलो थान -१०५, स्टीलको तराजु, पित्तलको ५० ग्राम, १० ग्राम र ५ ग्रामका ढकहरू समेत बरामद भएको, सोही कोठाको पलङ्गको विस्तारा मुनि शिवशंकर र शिवकुमार लामाको नामको नेपाली नागरिकता प्रमाणपत्र थान-२ नेपाली रु.१०००।- दरको नोट थान-१० सोही विस्तारामा रहेको सिमकार्ड सहितको कालो रंगको मोबाईल सेट र सिमकार्ड सहितको एल.जी. कम्पनिको कालो रंगको मोबाईल सेट थान एक समेत फेला परेको हुँदा सो को बरामद गरी निजहरू दुबैजनालाई पक्राउ गरी आवश्यक कारवाहीको लागि दाखिला गरिएको भन्ने समेत ब्यहोराको खानतलासी एवं बरामदी मुचुल्का सहितको प्र.ना.नि. होमविक्रम कार्की समेतको प्रतिवेदन ।

प्रतिवादीहरूको डेराकोठाबाट बरामद भै आएको लागू औषध खैरो हेरोईन मध्येबाट कानून बमोजिम नमूना निकाली परीक्षणको लागि पठाईएको छ भन्ने समेत ब्यहोराको राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशालालाई लेखिएको पत्र ।

मिति २०६६।३।१८ गते साँझ अन्दाजी १८:०० बजेको समयमा काठमाण्डौ जिल्ला, काठमाण्डौ महानगरपालिका वडा नं.१२ सामाखुसी स्थित म बस्ने डेराकोठाबाट लागू औषध खैरो हेरोईन ७७ ग्राम, ढक, तराजु समेतका दशीका सामानहरू बरामद भएको हो। मेरो भाई शिवकुमार लामाले लागू औषध दुव्र्यसनीहरूसँग सम्पर्क गरी लागू औषध खैरो हेरोईनको कारोबार गरौं भनी सल्लाह गरी लागू औषध खैरो हेरोईन खरीद गर्नको लागि खर्च मैले जुटाउने, भाईले बारा जिल्लाको सिमरा स्थित बृजकिशोर भन्ने व्यक्तिसँग प्रतिग्रामको रु.३५०।- का दरले लागू औषध खैरो हेरोईन खरीद गरी ल्याउने र दुबैजना भै स-साना पुरिया बनाई प्रतिग्रामको रु.८००।- का दरले दीपक, राजेश, कृष्णकुमार समेतलाई बिक्री गर्दै आएकोमा मिति २०६६।३।१८ गते म र मेरो भाई शिवकुमार लामासँगै रहेको अवस्थामा लागू औषध खैरो हेरोईन सहित पक्राउ परेका हौं। बरामद भएको नगद समेत लागू औषध बिक्री गरी आर्जित रकम हो भन्ने समेत ब्यहोराको प्रतिवादी शिवशंकर लामाले अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान कागज ।

बरामदी मुचुल्कामा उल्लेखित लागू औषध खैरो हेरोईन सहितको नगद रु.१०,०००।-, मोबाईल थान-२, नागरिकता, ढक, तराजु र प्लाष्टिकका टुक्रा समेत म समेत बस्दै आएको डेरा

कोठाबाट बरामद गरी मलाई र दाजु शिवशंकर लामा समेत पक्राउ परी आएको हो। उक्त लागू औषध खैरो हेरोईन बिक्री गर्ने प्रयोजनका लागि खरीद गरी ल्याई डेरा कोठामा सञ्चय गरी राखेको अवस्थामा बरामद भएको हो। उक्त लागू औषध बारा जिल्लाको सिमरा बस्ने वृज किशोर भन्ने व्यक्तिसँग मैले खरीद गरी ल्याएको हुँ। उक्त लागू औषध खैरो हेरोईन मेरो दाजु शिवशंकर लामा र म भई राजेश, दीपक, कृष्णकुमार समेतका व्यक्तिहरूलाई बिक्री गर्न भनी डेरा कोठामा संचय गरी राखेको हो। हामी दाजु भाई बीच भएको सल्लाह अनुसार लागू औषध खैरो हेरोईन खरीद बिक्री समेतको कारोबार गरी म र दाजु समेत भै सानो-सानो पुरिया बनाई बिक्री गर्दै आफ्नो दैनिक व्यवहार सञ्चालन गर्दै आउँदा डेराकोठामा एकैसाथ रहेको अवस्थामा पक्राउ परेका हौं भन्ने समेत ब्यहोराको प्रतिवादी शिवकुमार लामाले अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान कागज।

बरामद भई आएको लागू औषध खैरो हेरोईन नमूनाको लागि निकाली बाँकी रहेको लागू औषध जलाई नष्ट गरिएको भन्ने समेत ब्यहोराको मुचुल्का।

स्पाईस नेपालबाट प्राप्त भएको फोटो टाँस भएको आवेदन फारम समेतका कागजातहरू देखे, सो फोन लिंदा पेश गरेको आवेदन फारममा टाँस भएको व्यक्ति मलाई लागू औषध खैरो हेरोईन बिक्री गर्ने वृजकिशोर नाम गरेको व्यक्ति यही हो। मोवाईल फोनको सिमकार्ड लिंदा पेश गरेको आवेदन फारममा फोटो टाँस भएको निज वृजकिशोर भन्ने व्यक्तिको वास्तविक नाम वृजलाल साह तेली रहेछ। उक्त फोटोवाला व्यक्तिले नै लागू औषध बिक्री गरेका हुन्। निजको फोटोदेखि चिनी सनाखत गरिदिउँ भन्ने समेत ब्यहोराको प्रतिवादी शिवकुमार लामाले मिति २०६६।४।६ मा गरिदिएको सनाखत कागज।

बरामद भै आएको लागू औषधको परीक्षणार्थ पठाइएकोमा सो नमूनामा लागू औषध (डाईएसिटार्ईल मर्फिन) पाइयो भन्ने समेत ब्यहोराको राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशालाको परीक्षण प्रतिवेदन।

शिवशंकर लामा मेरो घरको तल्लो तलामा २ बर्षदेखि परिवार सहित भाडामा बस्दै आएकोमा कहिले काहीं निजको भाई शिवकुमार लामा पनि आउने बस्ने गर्दै आएकोमा मिति २०६६।३।१८ गतेका दिन लागू औषध ७७ ग्राम सहित निज शिवशंकर लामा र शिवकुमार लामा पक्राउ परेका हुन्। पक्राउ परे पछि मात्र निजहरूले लागू औषधको कारोबार गर्ने गरेको कुरा थाहा पाएको हुँ। पहिला निजहरूले सो कार्य गर्ने गरेको भन्ने जानकारी गराएका थिएनन्। निजहरूको सो कार्यमा म तथा मेरो परिवारको कुनै संलग्नता छैन भन्ने समेत ब्यहोराको घरधनी रमेश श्रेष्ठले गरिदिएको घटना विवरण कागज।

वारदातमा संलग्न रही हाल फरार रहेका बृजकिशोर समेतका व्यक्तिहरुलाई खोजतलास गर्दा फेला नपरेको भन्ने समेत ब्यहोराको प्रतिवेदन।

प्रतिवादीहरु शिवकुमार लामा, शिवशंकर लामा र बृजकिशोर साह तेली समेतको उक्त कार्य लागू औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा ४ को (घ) र (च) बमोजिमको कसूर अपराधभित्र पर्ने हुँदा निजहरु उपर सोही ऐनको दफा १४(१)((छ)(२) बमोजिम सजाय हुन तथा बरामद भएको नगद रु.१०,०००। - प्रतिवादीहरुले लागू औषध कारोबार गरी आर्जन गरेको भन्ने देखिएको हुँदा सो रकम रु.१०,०००। -, तराजु, ढकहरु समेत सोही ऐनको दफा १८(क) बमोजिम जफत हुन समेतको मागदाबी लिई पेश हुन आएको अभियोग पत्र।

प्रहरी प्रतिवेदकहरु, सह-प्रतिवादीहरुलाई चिन्दछु। मैले विगत ६-७ महिना अगाडिबाट लागू औषध खैरो हेरोईन लगायतका अन्य लागू औषध सेवन गर्न थालेको हुँ। मैले सेवन गर्नुका साथै सेवन गर्नका लागि किन्ने पैसा जुटाउन खरीद, बिक्री वितरण, संचय पनि गर्ने गर्दछु। मैले लागू औषध किन्ने व्यक्ति बृजलाल साह तेली हुन्। उनीसँग नै मैले सेवन गर्न तथा खरीद बिक्री गर्नका लागि चाहिने मात्रामा लागू औषध किन्ने गरेको थिएँ। मैले सामाखुशी बस्ने राजेश श्रेष्ठ, दिपक श्रेष्ठ लगायतका व्यक्तिहरुलाई प्रतिपोका रु.४००।५०० मा बिक्री गर्ने गर्दछु। बरामदी मुचुल्काको ब्यहोरा ठीक हो। करिब ६० ग्राम जति लागू औषध खैरो हेरोईन बरामद भएको हो, ७७ ग्राम होईन। मैले लागू औषध आफैँले ल्याई बिक्री वितरण तथा सञ्चय समेत आफैँले गर्ने गरेको हुँ। त्यसमा दाजु शिवशंकर लामाको कुनै संलग्नता छैन मैले अभियोग दाबी बमोजिमको कसूर अपराध गरेको हुँदा कानूनबमोजिम सजाय भएमा मन्जूर नै छ भन्ने समेत ब्यहोराको प्रतिवादी मध्येका शिव कुमार लामाले शुरु अदालत समक्ष गरेको बयान।

बरामदी मुचुल्का ब्यहोरा ठीक हो। म समेत बस्ने गरेको कोठाबाट उक्त लागू औषध सहित प्रहरीले बरामद गरेका हुन्। मैले लागू औषधको कुनै कारोबार केही गर्ने गरेको छैन। म अहिले पनि विदेश न्युजिल्याण्ड जाने तयारीमा छु। भाई शिवकुमार लामाले लागू औषधको सेवन तथा कारोबार गर्ने गरेको छ भन्ने थाहा थिएन। एकपटक निजले खाएको थाहा पाएकोले मैले निजलाई कुटेर हस्पिटल समेत भर्ना गरिदिएकोमा निजले अव आईन्दा खान्न भनी भनेकाले निजलाई सँगै राखेको थिएँ। म समेत बसी आएको डेराकोठाबाट प्रहरीले बरामदी मुचुल्कामा उल्लेखित लागू औषध खैरो हेरोईन बरामद गरेको हो। भाई शिवकुमारले लागू औषध ल्याई राखेका रहेछन्। अभियोग दाबी अनुसारको कसूर मैले गरेको होईन। भाई शिवकुमार लामाले लागू औषध ल्याई कोठामा राखेका कारण म समेत बस्ने कोठाबाट उक्त लागू औषध बरामद भएको हो, त्यसमा मेरो संलग्नता छैन। म

निर्दोष छु मलाई सजाय हुने होईन भन्ने समेत ब्यहोराको प्रतिवादी शिवशंकर लामाले शुरु अदालत समक्ष गरेको बयान कागज ।

हालसम्मका प्रमाणबाट यी दुबै प्रतिवादीहरूले अभियोग दाबी बमोजिमको कसूर गरेको भन्ने तथ्य स्थापित भैरहेको देखिँदा पछि संकलित प्रमाणबाट ठहरे बमोजिम हुने गरी हाल निज प्रतिवादीहरूलाई पुर्पक्षको लागि थुनामा राख्न पठाईदिनु र अभियोगपत्रसाथ पेश हुन आएको नगदी जिन्सीका सामानहरू यस अदालतको धरौट तथा जिन्सीमा आम्दानी बाँध्नु भन्ने समेत ब्यहोराको शुरु अदालतबाट मिति २०६६।५।१६ मा भएको आदेश ।

शिवशंकर लामा भद्र र व्यवहारिक व्यक्ति हुन्, उसको भाई शिवकुमार कहिलेकाही नशामा लठ्ठिएर आउँथ्यो । त्यस्तो अवस्थामा उसले भाई शिवकुमारलाई हप्काउने, पिट्ने समेत गर्दथ्यो । निजले कहिलेकाहीं खाएर आउने, भाइलाई समेत हप्काउने, गाली गर्ने, पिट्ने र उपचार गराउने र आफू चुरोट खैनी, रक्सी समेत नखाने हुँदा यस्तो काम गर्दैन, ऊ भाईको कारणले मात्र फँसेको हो जस्तो लाग्छ भन्ने समेत ब्यहोराको प्रतिवादी शिवशंकर लामाको साक्षी लक्ष्मण थापा र जितबहादुर गुरुङ्गले गरेको पृथक-पृथक बकपत्र ।

उक्त बरामदी मुचुल्कामा भएको सहिछाप तथा ब्यहोरा मेरो हो । बरामदी मुचुल्कामा उल्लेखित लागू औषध सहित प्रतिवादीहरूलाई पक्राउ गरिएको हो भन्ने समेत ब्यहोराको बरामदी मुचुल्काको रोहवरमा बस्ने यज्ञप्रसाद दुलाल तथा प्रतिवेदक मध्येका होमविक्रम कार्कीले शुरु अदालतमा आई गरेको पृथक-पृथक बकपत्र ।

मिति २०६६।३।२८ मा भएको परीक्षण प्रतिवेदन म समेतबाट तयार गरिएको हो उक्त नमूनामा लागू औषधको मात्रा परीक्षण गर्न सकिन्छ । प्रस्तुत नमूनाको मात्रा परीक्षण माग नगरिएको हुँदा परीक्षण गरिएको छैन भन्ने समेत ब्यहोराको विशेषज्ञ वीरेन्द्रराज शाक्यको शुरु अदालतमा भएको बकपत्र ।

दुबै प्रतिवादी एकै कोठामा बस्ने गरेकोमा सोही कोठाबाट लागू औषध सहित सोको कारोबारमा प्रयोग हुने ढक सहितको तराजु र पोका पार्न प्रयोग हुने प्लाष्टिकका थैला समेत बरामद भएको स्थितिमा कसूरमा दुबै प्रतिवादीको समान सहभागिता रहेको पुष्टि हुन आयो । तसर्थ, प्रतिवादीहरू शिवशंकर लामा र शिवकुमार लामाले अभियोग दाबी बमोजिमको कसूर गरेको ठहर्छ । निज प्रतिवादीहरूलाई लागू औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा १४(१)(छ)(२) बमोजिम जनही १२ वर्ष कैद र रु. १ लाख जरिवाना हुन्छ । बरामद नगद समेत जफत हुन्छ भन्ने काठमाण्डौ जिल्ला अदालतबाट मिति २०६७।१२।९ मा भएको फैसला ।

कुनै पनि फौजदारी मुद्दामा साबिती बयान आफैंमा महत्वपूर्ण प्रमाण भएतापनि साबिती मात्रै अभियोग पुष्टि गर्ने आधार बन्न सक्दैन। भाई शिव कुमार लामाले बयान गर्दा समेत उक्त कार्य आफैंले मात्र गरेको हुँ भनी भनेता पनि उक्त बयानमा विश्वास गर्नेसम्मको अवस्था देखिएन भन्ने आधार लिइएको देखियो। भाई शिव कुमार लामा दुव्र्यसनीमा लागेको कुरा थाहा पाई हस्पिटलमा पनि भर्ना गरी अब आइन्दा खान्न भनेपछि सँगै राखेको हो। अधिकार प्राप्त अधिकारी र अदालतमा बयान गर्दा उक्त अपराधका सम्बन्धमा असान्दर्भिक तथ्यहरु मिलेको आधारमा म पुनरावेदकलाई साबिती गराई उक्त साबितीलाई मात्रै आधार बनाई मेरो अदालत समक्ष भएको बयानलाई कुनै आधार प्रमाणमा नलिई लागू औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा १४(१)(छ)(२) बमोजिम सजाय गर्ने गरी शुरु काठमाण्डौ जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट प्रतिपादित सिद्धान्त (ने.का.प. २०६४, पृष्ठ १३४, नि.नं. २०५१) समेतको विपरीत हुँदा बदरभागी भएकोले बदर गरी इन्साफ दिलाई पाउँ भन्ने समेत ब्यहोराको पुनरावेदक प्रतिवादी शिवशंकर लामाको मिति २०६८।४।६ मा पुनरावेदन अदालत पाटनमा दायर भएको पुनरावेदन पत्र।

म पुनरावेदकले अदालत समक्ष बयान गर्दा अपराध स्वीकार गरेको अवस्था विद्यमान छैन। साथै अदालत समेतको बयानमा उक्त बरामद भएको लागू औषध सेवनको लागि राखेको र उक्त कार्यमा कसैको पनि संलग्नता छैन भनी स्पष्ट बयान गरिसकेको अवस्थामा पनि अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष बयान गर्दा र अदालत समक्ष बयान गर्दा केही तथ्यहरु मिलेको आधारमा लागू औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा १४(१)(छ)(२) बमोजिम सजाय गर्ने गरी भएको फैसला सर्वोच्च अदालतबाट प्रतिपादित नजीर सिद्धान्त विपरीत भएकोले बदर गरी दफा १४(१)(ड) बमोजिम सेवनमा मात्र सजाय गरिपाउँ भन्ने समेत ब्यहोराको पुनरावेदक प्रतिवादी शिवकुमार लामाको मिति २०६९।२।१४ को पुनरावेदन अदालतमा दायर भएको पुनरावेदनपत्र।

प्रतिवादी शिवशंकर लामा र प्रतिवादी शिवकुमार लामालाई लागू औषध(नियन्त्रण) ऐन, २०३३को दफा १४(१)(छ)(२) बमोजिम जनही १२ वर्ष कैद र रु. एकलाख जरिवाना हुने ठहरेको शुरु काठमाण्डौ जिल्ला अदालतको मिति २०६७।१२।९ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ भन्ने पुनरावेदन अदालत पाटनमा मिति २०६९।६।२ को फैसला।

म पुनरावेदक प्रतिवादीको कुनै सम्बन्ध र संलग्नता नभएको पुष्टी भै रहेको कुरालाई नजरअन्दाज गरी दाजु भाइ नै एकै ठाउँमा कोठामा पक्राउ परेको कारण देखाई बराबर सजायको जुन फैसला हुन गएको छ त्यो लागू औषध नियन्त्रण ऐन, २०३३ को दफा १२ तथा प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ एवं ५४ विपरीत सह अभियुक्तको अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष भएको साबिती बाहेक अन्य स्वतन्त्र प्रमाणले पुष्टि गर्न सकेको छैन। सह अभियुक्तको स्वतन्त्र न्यायालयमा

आफू साबित भै गरको बयानलाई बेवास्ता गरी प्रहरीमा भएको बयानलाई मात्र आधार मानी सजाय गर्ने गरेको फैसला कानूनका सर्वमान्य सिद्धान्त एवं सर्वोच्च अदालतबाट प्रतिपादन भएका नजीर सिद्धान्तसमेत विपरीत फैसला हुन गएको प्रष्ट छ।

म बसेको कोठामा भाइले राखेको झोलाबाट अपराधसँग सम्बन्धित चिज वस्तु फेला पाउँदा त्यो अपराधको भागीदार म हुनै सकिदैन र मबाट उक्त ऐनले व्यवस्था गरेको दफा ४ को कसुर नै भएको अवस्था छैन भने दफा १४ बमोजिम सजायको भागीदार बनाइनु कानूनी व्यवस्था र कानूनी सिद्धान्त समेतको विपरीतको फैसला हुन गएको छ।

प्रतिवादीको प्रहरीमा भएको साबिती शंका रहित तबरले पुष्टि हुनु पर्ने एवम् कुनै अभियुक्तले अन्य व्यक्ति उपर पोल गरी गरेको साबिती बयान स्वतन्त्र र विश्वसनीय प्रमाणबाट समर्थित नभएमा निज विरुद्ध प्रमाण लगाउन न्यायोचित हुदैन। भाइ शिव कुमारले दाइले पैसा दिई लागु औषध किनी ल्याएको भन्ने भनाइमा पुनरावेदक शिवशंकरले उक्त लागु औषध खरिद गर्न रुपैयाँ दिएको भन्ने कुरा कुनै तथ्ययुक्त प्रमाणबाट पुष्टि हुन सकेको छैन। नत लागु औषध बिक्री गरी आएको रकम मबाट बरामद भएको नत लागु औषध कारोबार गरी आएको रकमले उक्त रकम दिएको नै पुष्टि भएको छ।

अतः माथि प्रकरणहरूमा उल्लेखित जिकिर प्रमाण एवं सम्मानीत सर्वोच्च अदालतबाट व्याख्या भएका नजिर एवम् फौजदारी न्यायका मान्य सिद्धान्त समेतका आधारमा काठमाडौँ जिल्ला अदालतले सजाय गर्ने गरेको फैसलालाई सदर गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको त्रुटिपूर्ण फैसला बदर गरी न्याय इन्साफ गरिपाउँ भन्ने समेत ब्यहोराको प्रतिवादी शिवशंकर लामाको यस अदालतमा दायर भएको पुनरावेदन।

अदालतको ठहर

नियमबमोजिम साप्ताहिक तथा दैनिक मुद्दा पेसी सूचीमा चढी पेस हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक प्रतिवादीका तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान् अधिवक्ता श्री विजयकुमार बस्न्यातले पुनरावेदक प्रतिवादीको लागु औषधको विक्रि वितरणमा कुनै सम्बन्ध र संलग्नता नभएको पुष्टी भई रहेको कुरालाई बेवास्ता गरी दाजु भाइ नै एकै ठाउँमा कोठामा पक्राउ परेको कारण देखाई शुरु एवम् पुनरावेदन अदालतबाट एकै किसिमको सजाय गर्ने गरी भएको फैसला लागु औषध नियन्त्रण ऐन, २०३३ को दफा १२ तथा प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ एवम् ५४ विपरीत छ। सह अभियुक्तको अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष भएको साबिती बाहेक अन्य स्वतन्त्र प्रमाणले पुनरावेदक प्रतिवादीको उक्त कार्य गरेको भन्ने पुष्टि हुन नसकेको अवस्थामा अदालतमा आफू साबित भई गरेको बयानलाई बेवास्ता गरी प्रहरीमा भएको बयानलाई मात्र आधार मानी सजाय गर्ने गरेको फैसला

कानूनमा सर्वमान्य सिद्धान्त विपरीत छ। पुनरावेदक प्रतिवादी बसेको कोठामा भाइले राखेको झोला र त्यससँग सम्बन्धित चिज वस्तु फेला पाउँदा त्यो अपराधको भागीदार यी पुनरावेदक हुन नसक्ने र उक्त ऐनले व्यवस्था गरेको दफा ४ को कसुर नै भएको अवस्था छैन भने दफा १४ बमोजिम सजायको भागीदार बनाइनु कानूनी व्यवस्था र कानूनी सिद्धान्त समेतको विपरीतको फैसला हुन गएको छ। फौजदारी न्यायका मान्य सिद्धान्त समेतका आधारमा काठमाडौं जिल्ला अदालतले सजाय गर्ने गरेको फैसलालाई सदर गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको त्रुटिपूर्ण फैसला बदर गरी यी पुनरावेदक लाई अभियोग दावीबाट फुर्सद दिलाई पाउँ भनी प्रस्तुत गर्नु भएको बहस सुनियो।

प्रस्तुत मुद्दामा मिसिल संलग्न सम्पूर्ण कागजातहरूको अध्ययन एवम् विद्वान कानून व्यवसायीहरूको बहससमेत सुनी विचार गर्दा पुनरावेदन अदालत पाटनबाट भएको फैसला मिलेको छ, छैन भन्ने विषयमा निर्णय दिनुपर्ने देखिन आयो।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा, यसमा प्रतिवादीहरू शिवकुमार लामा, शिवशंकर लामा र बृजकिशोर साह तेली समेतको उक्त कार्य लागू औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा ४ को (घ) र (च) बमोजिमको कसूर अपराधभित्र पर्ने हुँदा निजहरू उपर सोही ऐनको दफा १४(१)(छ)(२) बमोजिम सजाय हुन तथा बरामद भएको नगद रु.१०,०००।- प्रतिवादीहरूले लागू औषध कारोबार गरी आर्जन गरेको भन्ने देखिएको हुँदा सो रकम रु.१०,०००।- तराजु, ढकहरू समेत सोही ऐनको दफा १८(क) बमोजिम जफत हुन भन्ने अभियोग दावी रहेको देखिन्छ। यसमा प्रतिवादीहरू शिवशंकर लामा र शिवकुमार लामाले अभियोग दावी बमोजिमको कसूर गरेको ठहर्छ। निज प्रतिवादीहरूलाई लागू औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा १४(१)(छ)(२) बमोजिम जनही १२ वर्ष कैद र रु. १ लाख जरिवाना हुन्छ। बरामद नगद समेत जफत हुन्छ भन्ने भन्ने सुरु जिल्ला अदालतबाट फैसला भएकोमा सो फैसलालाई सदर गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत पाटनबाट फैसला भएकोमा सो फैसलामा चित्त नबुझी प्रतिवादी शिवशंकर लामाको उक्त फैसला बदर गरी अभियोग दावीबाट सफाई पाउँ भनी यस अदालतमा पुनरावेदन दायर भएको देखिन्छ।

यसमा काठमाण्डौ महानगरपालिका वडा नं. २९ सामाखुसी स्थित रमेश श्रेष्ठको घरको तल्लो तलाको दक्षिण पूर्वको कोठामा शिवशंकर लामा र शिवकुमार लामा भाडामा बस्दै आएकोमा उक्त कोठाको खानतलासी लिंगा टेबुल माथि राखेको सुन्तला रंगको झोलामा सेतो प्लाष्टिकमा प्याक गरी राखेको ६(छ) प्याकेट र अर्का प्लाष्टिक भित्र स-साना पोका पारी राखेको अवस्थामा लागू औषध खैरो हेरोईन फेला परेकोले सो बरामद गरी तौल गर्दा ७७ ग्राम रहेकोले सो झोलामा लागू औषध प्याक गर्न प्रयोग हुने प्लाष्टिकको थैलो थान -१०५, स्टीलको तराजु, पित्तलको ५० ग्राम, १० ग्राम र ५ ग्रामका ढकहरू समेत बरामद भएको, सोही कोठाको पलङ्गको विस्तारामुनि शिवशंकर र

शिवकुमार लामाको नामको नेपाली नागरिकता प्रमाणपत्र थान-२ नेपाली रु.१०००।- दरको नोट थान-१० सोही विस्तारामा रहेको सिमकार्ड सहितको कालो रंगको मोवाईल सेट र सिमकार्ड सहितको एल.जी. कम्पनिको कालो रंगको मोवाईल सेट थान एक समेत फेला परेको हुँदा सो को बरामद गरी निजहरुलाई पक्राउ गरी आवश्यक कारवाहीको लागि दाखिला गरिएको भन्ने समेत ब्यहोराको खानतलासी एवम् बरामदी मुचुल्काबाट प्रतिवादी लागू औषध विक्रिवितरणको कार्यमा सम्लग्न रहेको देखिन्छ। लागू औषध विक्रिवितरणको कार्यमा सम्लग्न नरहेको भए निजको कोठाबाट लागूऔषध तौल गर्ने ढक तराजु एवम् प्लाष्टिकको थैलोको ठुलो परिमाण भेटन नसकिने र सो बरामद भएका बस्तुहरु अन्य प्रयोजनका लागि ल्याएको भन्ने समेत खुलाउन यी प्रतिवादीले सकेको छैनन्। पुनरावेदक प्रतिवादी शिवशंकर लामाले अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयानमा म बस्ने डेराकोठाबाट लागू औषध खैरो हेरोइन ७७ ग्राम, ढक, तराजु समेत बरामद भएको हो। म र मेरो भाई शिवकुमार लामाको सल्लाहले मैले खर्च जुटाउने र भाईले वृज किशोरबाट लागू औषध खरीद गरी ल्याई बिक्री गर्ने गरेकोमा खैरो हेरोइन सहित पक्राउमा परेको हो भनी र अदालतमा बयान गर्दा बरामदी मुचुल्काको ब्यहोरा ठीक हो। म समेत बस्ने गरेको कोठाबाट उक्त लागू औषध बरामद गरेको हो। मैले लागू औषधको कारोबार गरेको छैन। अभियोग दाबीबमोजिम मैले कसूर गरेको होइन। भाईले लागू औषध ल्याई कोठामा राखेको कारण म बस्ने कोठाबाट उक्त लागू औषध बरामद भएको हो। त्यसमा मेरो संलग्नता छैन भन्ने उल्लेख गरेको पाइन्छ।

राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशालाले प्रतिवादीबाट बरामद भएको वस्तु लागू औषध डाइएसिटार्डल मर्फिन हो भनी प्रतिवेदन दिएको देखिएको अवस्थामा पुनरावेदक प्रतिवादी रहे बसेको डेरा कोठाबाट लागू औषध खैरो हेरोइन ७७ ग्राम र ढक, तराजु समेत बरामद भएको तथ्य प्रमाणित हुन आएको छ।

यी पुनरावेदक प्रतिवादी शिवशंकर लामाले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष आफूले रकम जुटाउने भाई शिवकुमार लामाले लागू औषध खरीद गरी ल्याउने र दुवै जनाले बिक्री वितरण गर्ने गरेको भनी कसूरमा साबित रहेको र सह-अभियुक्त शिवकुमार लामाले पनि दाजुभाई मिली लागू औषधको कारोबार गरेको हो भनी पोल गरेका रहेछन्। लागू औषधको कारोबार शिवकुमारले गरेको शिवशंकरको उक्त कारोबारमा कुनै संलग्नता नरहेको भनी कसूरको जिम्मेवारी शिवकुमारले लिई अदालतमा बयान गरेको देखिन्छ। बरामद भएको ठाउँ, बरामद भएको लागू औषधको परिणाम र बरामद भएको तराजु, ढक र लागू औषध प्याक गर्ने प्लाष्टिक व्यागहरु समेतले प्रतिवादी रहने बस्ने गरेको कोठाबाट लागू औषधको ठूलै परिमाणमा कारोबार हुने गरेको देखिन आएको छ। निजको कोठाबाट ढक, तराजु बरामद भएको र ढकमा ५ ग्राम भन्दा सानो नदेखिएकोले यी प्रतिवादीहरुले

व्यापार गर्ने गरेको देखियो। बरामद भएका वस्तुहरू कुनै लुकाई छिपाई राखेको ठाउँबाट बरामद भएको नभई कोठाको टेबुलबाट बरामद गरिएको छ र यस्तो अवस्थामा दाईले थाहै पाएको थिएन भनी सो मध्येको शिवकुमार लामाले लिएको जिकिर आधारसम्मत देखिंदैन। अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष यी पुनरावेदक प्रतिवादीले आफू र भाई मिली लागू औषध खैरो हेरोइनको कारोबार गर्ने गरेको तथ्यलाई स्वीकार गरेको र निजकै कोठाको टेबुल माथि रहेको झोलाबाट लागू औषध खैरो हेरोइन ७७ ग्राम, ढक, तराजु, लागू औषध प्याकिङ गर्ने प्लाष्टिक ब्यागहरू र लागू औषध बिक्रीबाट आर्जित रकमसमेत बरामद भएको बरामदी मुचुल्काले समेत यी पुनरावेदक प्रतिवादीले अभियोग दाबी बमोजिमको कसूर गरेको पुष्टि हुनआएको छ। तसर्थ निजले लागू औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा ४को घ र च को कसुर गरेको देखिँदा ऐन ऐनको दफा १४(१) (छ)(२) बमोजिम सजाय हुने देखिन आयो।

अतः विवेचित आधार र कारणहरू समेतबाट यी पुनरावेदक प्रतिवादी शिवशंकर लामाको कोठाबाट बरामद भएको लागू औषध, ७७ ग्राम, बिक्री वितरण गर्न प्रयोग भएका ढक तराजु एवम् प्लाष्टिक समेतको आधारबाट निज पुनरावेदक प्रतिवादी लागू औषधको बिक्री वितरणमा संलग्न रहे भएको सप्रमाण पुष्टि भएकोले निजले लागू औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा ४को घ र च को कसुर गरेको देखिँदा ऐन ऐनको दफा १४(१) (छ)(२) बमोजिम सजाय हुने देखिन आएको हुँदा प्रतिवादी शिवशंकर लामालाई लागू औषध(नियन्त्रण) ऐन, २०३३को दफा १४(१)(छ)(२) बमोजिम १२ वर्ष कैद र रु. एकलाख जरिवाना हुने ठहरेको शुरू काठमाण्डौ जिल्ला अदालतको फैसला सदर गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६९।६।२ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ। यी पुनरावेदक प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन। प्रस्तुत फैसलाको जानकारी प्रतिवादीलाई दिई मुद्दाको दायरी लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी बुझाई दिनु।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत:- गेहेन्द्र राज पन्त

कम्प्युटर गर्ने:- मन्जिता ढुंगाना

इति सम्बत् २०७२ साल कार्तिक महिना १९ गते रोज ५ शुभम् ।

